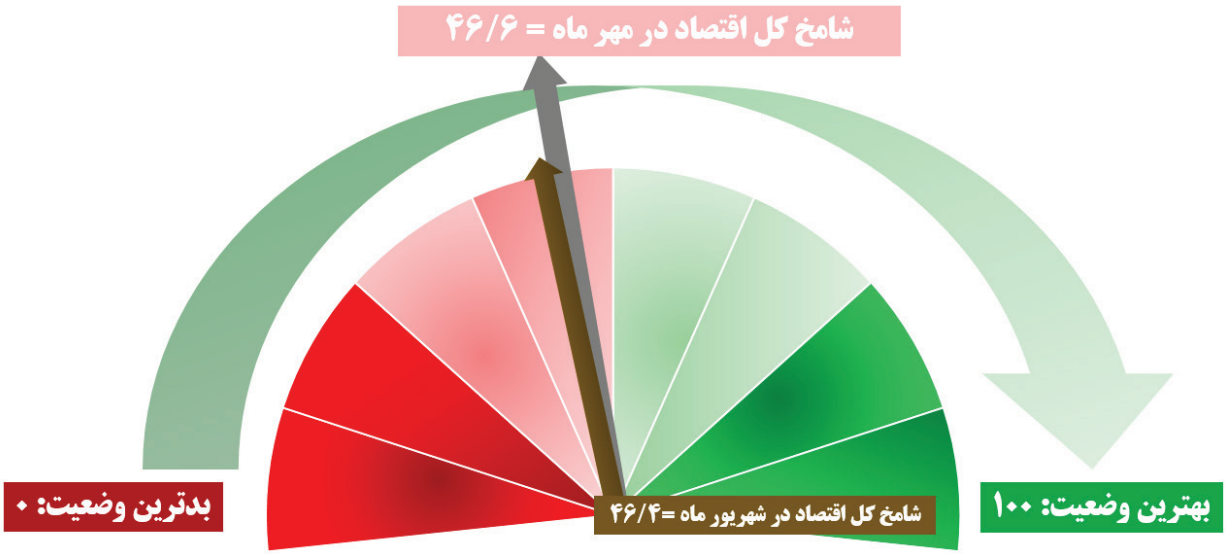
سرعت‌سنج ماهانه وضعیت کسب‌وکار:

طرح شاخص مدیران خرید (شامخ)

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران



نتایج کلیدی:

- **تداوم انقباض در اقتصاد:** شامخ در مهرماه بهبود جزئی داشته اما همچنان برای نوزدهمین ماه متوالی پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ باقی ماند. این تغییر محدود، بیش از آنکه نشانه بهبود فعالیت‌های اقتصادی باشد، از کاهش نسبی شدت انقباض حکایت دارد.
- **تضعیف همزمان تولید و تقاضا:** شاخص مقدار تولید محصولات یا ارائه خدمات و شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان نیز کاهش یافته‌اند که نمایانگر تداوم ضعف همزمان در تولید و تقاضا است.
- **تداوم محدودیت در تأمین مواد اولیه:** شاخص موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری‌شده همچنان پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار دارد. کمبود نهاده‌ها، محدودیت واردات، تأخیر در تخصیص ارز و دشواری تأمین مواد اولیه موجب تداوم اختلال در زنجیره تأمین و محدودیت فعالیت بنگاه‌ها شده است.
- **تداوم فشارهای قیمتی:** شاخص قیمت مواد اولیه یا لوازم خریداری‌شده در سطح بالایی قرار دارد و همزمان، شاخص قیمت محصولات و خدمات به ۷۵/۴ رسید که از گسترش افزایش قیمت فروش در میان بنگاه‌های اقتصادی حکایت دارد.
- **ضعف تجارت خارجی و فروش:** شاخص میزان صادرات کالا یا خدمت همچنان در محدوده انقباضی قرار دارد. شاخص میزان فروش کالا و خدمات نیز کاهش داشته است که گویای استمرار ضعف تقاضا و جریان فروش در اقتصاد است.
- **تشدید رکود در بخش صنعت:** شامخ صنعت کشور کاهش یافت و برای دوازدهمین ماه متوالی پایین‌تر از ۵۰ قرار گرفت. شاخص‌های مقدار تولید محصولات، میزان سفارش‌های جدید مشتریان و میزان فروش محصولات نیز کاهش یافته‌اند که نشانگر تضعیف محسوس فعالیت‌های تولیدی و تجاری در بخش صنعت است.
- **تداوم فشار هزینه‌ای بر صنایع:** شاخص قیمت خرید مواداولیه افزایش داشته و بالاترین مقدار هفت‌ساله خود را ثبت کرده است. همزمانی این وضعیت با افت سفارش‌های جدید و فروش، فشار مضاعفی بر نقدینگی و حاشیه سود بنگاه‌های صنعتی وارد می‌کند.
- **تداوم بدبینی نسبت به آینده:** شاخص انتظارات میزان فعالیت اقتصادی در ماه آینده در کل اقتصاد کاهش یافت. در بخش صنعت نیز شاخص انتظارات تولید در ماه آینده، با وجود افزایش نسبت به ماه قبل، در سطح ۴۷/۵ باقی ماند. بنابراین، انتظارات فعالان اقتصادی در هر دو بخش همچنان در محدوده انقباضی قرار دارد و تحقق بهبود در چشم‌انداز فعالیت بنگاه‌ها، مستلزم درک عمیق‌تر چالش‌ها و موانع پیش‌روی بنگاه‌های اقتصادی و صنعتی و تدوین راهکارهای متناسب برای رفع آن‌هاست.

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی و پایش اصل ۴۴

شامخ کل اقتصاد

تعدیل‌فصلی نشده: ۵۰/۰ تعدیل‌فصلی شده: ۴۶/۶

- ✓ **شاخص مدیران خرید کل اقتصاد** (تعدیل‌شده فصلی) در مهرماه ۱۴۰۵ به ۴۶/۶ رسید. این شاخص نسبت به شهریورماه افزایش یافت، اما برای نوزدهمین ماه متوالی پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار گرفت.
- ✓ **شاخص میزان تولید محصول یا ارائه خدمت** در مهرماه با مقدار ۴۷/۲ برای سومین ماه متوالی در محدوده انقباضی قرار گرفت.
- ✓ **شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان** در مهرماه به ۴۵/۴ رسید و کمترین مقدار خود طی چهار ماه اخیر را ثبت کرد.
- ✓ **شاخص موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری‌شده** با مقدار ۴۰/۴ نسبت به شهریورماه ۱/۲۴ واحد افزایش یافت. بااین‌حال، همچنان در محدوده انقباضی قرار دارد.
- ✓ **شاخص میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی** با مقدار ۴۹/۱ پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار دارد.
- ✓ **شاخص قیمت مواد اولیه یا لوازم خریداری‌شده** در مهرماه، مانند ماه قبل، به ۹۱/۵ رسید و **تقریباً بدون تغییر نسبت به شهریورماه باقی ماند.**
- ✓ **شاخص قیمت محصولات تولیدشده یا خدمات ارائه‌شده** با عدد ۷۵/۴ بیشترین مقدار خود از مهرماه ۱۳۹۹ تاکنون را ثبت کرد.
- ✓ **شاخص میزان صادرات کالا یا خدمت** در مهرماه به ۴۵/۴ رسید و نسبت به شهریورماه ۷/۷ واحد افزایش یافت. بااین‌حال، همچنان پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار دارد.
- ✓ **شاخص میزان فروش کالاها و خدمات** با ثبت عدد ۴۵/۱ کمترین مقدار خود طی چهار ماه اخیر را داشته است.
- ✓ **شاخص انتظارات میزان فعالیت اقتصادی در ماه آینده** در مهرماه به ۴۴/۷ رسید و برای سومین ماه متوالی پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار گرفت، موضوعی که از تداوم ارزیابی محتاطانه و عمدتاً منفی فعالان اقتصادی نسبت به چشم‌انداز فعالیت‌ها حکایت دارد.

شامخ بخش صنعت

تعدیل‌فصلی نشده: ۴۹/۵ تعدیل‌فصلی شده: ۴۵/۷

- ✓ **شاخص مدیران خرید صنعت ایران (تعدیل‌شده فصلی)** در مهرماه ۱۴۰۵ به ۴۵/۷ رسید و کمترین مقدار خود طی شش ماه اخیر را ثبت کرد.
- ✓ **شاخص‌های میزان تولید محصولات و میزان سفارش‌های جدید مشتریان** به کمترین مقادیر خود طی شش ماه اخیر رسیده‌اند.
- ✓ **شاخص موجودی مواد اولیه خریداری‌شده** با ثبت عدد ۴۱/۳، برای هجدهمین ماه متوالی پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار گرفت.
- ✓ **شاخص میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی** با مقدار ۴۷/۴ در محدوده انقباضی قرار دارد.
- ✓ **شاخص قیمت خرید مواد اولیه** با عدد ۹۴/۳ بیشترین مقدار خود طی هفت سال اخیر را ثبت کرد.
- ✓ **شاخص قیمت محصولات تولیدشده** با ثبت عدد ۷۶/۸، به بالاترین مقدار خود طی پنج ماه اخیر رسید.
- ✓ **شاخص میزان صادرات کالا** به ۴۶/۳ رسید و پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار دارد.
- ✓ **شاخص میزان فروش محصولات** به ۴۱/۶ رسید و کمترین مقدار خود طی پنج ماه اخیر را ثبت کرد.
- ✓ **شاخص انتظارات تولید در ماه آینده در بخش صنعت** با مقدار ۴۷/۵ نسبت به شهریورماه ۱/۹ واحد افزایش یافت، با وجود این بهبود نسبی، همچنان پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار دارد.

شاخص مدیران خرید کل اقتصاد

روند تحولات اقتصاد ایران در دوره پس از جنگ، برای صاحبان کسب‌وکار و فعالان اقتصادی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. شناخت دقیق و به‌روز وضعیت فعالیت‌های اقتصادی، به‌منظور ارزیابی چشم‌انداز تولید، فروش و سرمایه‌گذاری و اتخاذ تصمیم‌های مناسب در سطح بنگاه‌ها ضروری است. در این میان، دسترسی به نماگرهای جامع و به‌هنگام که تصویری از وضعیت جاری اقتصاد و انتظارات فعالان اقتصادی ارائه دهند، از اهمیت بالایی برخوردار است. شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد، یکی از مهم‌ترین نماگرهای ماهانه برای سنجش روند و وضعیت فعالیت‌های اقتصادی و کسب‌وکارها است که علاوه بر ارائه تصویری از شرایط جاری فعالیت‌های اقتصادی، اطلاعات ارزشمندی درباره روند تقاضا، تولید، موجودی‌ها و انتظارات فعالان اقتصادی فراهم می‌کند.

بر اساس نتایج نظرسنجی میدانی و عملیاتی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران، شاخص مدیران خرید کل اقتصاد (تعدیل‌شده فصلی) در مهرماه ۱۴۰۵ به ۴۶/۶ رسید. شاخص مذکور نسبت به شهریورماه ۰/۲ واحد بهبود یافت، اما برای نوزدهمین ماه متوالی پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار گرفت. بنابراین، افزایش جزئی شاخص را باید نشانه‌ای از کاهش نسبی شدت انقباض فعالیت‌های اقتصادی دانست، نه بازگشت اقتصاد به مسیر رونق و رشد.

در مهرماه، هر پنج مؤلفه اصلی شامخ کل اقتصاد همچنان پایین‌تر از مرز خنثی قرار گرفتند. در این میان، شاخص موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری‌شده با رقم ۴۰/۴، همچنان ضعیف‌ترین مؤلفه گزارش شده است. همچنین، کاهش شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان و میزان تولید محصول یا ارائه خدمت نشان می‌دهد که بنگاه‌ها همچنان با ضعف تقاضا و محدودیت‌های عملیاتی مواجه‌اند. افزایش شاخص میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی نیز، با توجه به باقی‌ماندن آن در محدوده انقباضی، لزوماً به معنای بهبود وضعیت اشتغال و رونق بازار کار نیست.

شاخص میزان تولید محصول یا ارائه خدمت در مهرماه به ۴۷/۲ رسید و نسبت به شهریورماه ۲/۵ واحد کاهش یافت. این شاخص برای سومین ماه متوالی پایین‌تر از مرز خنثی قرار گرفت و به کمترین سطح خود طی سه ماه اخیر رسید. کاهش این مؤلفه نشان می‌دهد که فعالیت‌های تولیدی و خدماتی در بخش قابل‌توجهی از بنگاه‌ها، در مقایسه با ماه قبل، کاهش یافته است.

از یک سو، کاهش سفارشات جدید و فروش، انگیزه بنگاه‌ها برای افزایش تولید را محدود می‌کند. از سوی دیگر، کمبود مواد اولیه، دشواری تأمین نهاده‌های وارداتی، محدودیت‌های ارزی و افزایش هزینه جایگزینی مواد اولیه، توان بنگاه‌ها برای تداوم تولید و پاسخ‌گویی به سفارش‌های موجود را نیز محدود می‌سازد. اظهارات فعالان اقتصادی در مهرماه درباره کمبود مواد اولیه، تأخیر در تأمین محموله‌های وارداتی و افزایش قیمت نهاده‌ها، نشان‌دهنده تداوم و تشدید محدودیت‌های سمت عرضه در فعالیت بنگاه‌هاست.

شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان در مهرماه به ۴۵/۴ رسید و برای هجدهمین ماه متوالی پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار گرفت و کمترین سطح خود طی چهار ماه اخیر را ثبت کرد. کاهش شاخص مذکور نشان می‌دهد که جریان تقاضا برای کالاها و خدمات همچنان ضعیف است و بنگاه‌ها با دشواری در جذب سفارش‌های تازه مواجه‌اند.

کاهش سفارش‌های جدید، در کنار افت شاخص میزان فروش کالاها یا خدمات به ۴۵/۱ ، بیانگر آن است که ضعف تقاضا تنها به مرحله ثبت سفارش محدود نیست، بلکه در عملکرد واقعی فروش بنگاه‌ها نیز نمود پیدا کرده است. افزایش قیمت کالاها و خدمات، کاهش قدرت خرید مشتریان، نااطمینانی نسبت به قیمت‌های آینده و محدودیت نقدینگی خریداران، از جمله عواملی هستند که می‌توانند تمایل به خرید و انجام معاملات را کاهش دهند. در چنین شرایطی، برخی مشتریان ممکن است خریدهای خود را به تعویق بیندازند یا حجم سفارش‌های خود را کاهش دهند.

شاخص موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری‌شده در مهرماه به ۴۰/۴ رسید و نسبت به شهریورماه ۲/۱ واحد افزایش یافت. با وجود این افزایش، شاخص همچنان به‌طور قابل‌توجهی پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار دارد و برای هفدهمین ماه متوالی در محدوده انقباضی باقی مانده است. شاخص مذکور همچنان یکی از ضعیف‌ترین مؤلفه‌های شامخ کل اقتصاد محسوب می‌شود. افزایش آن نسبت به ماه قبل نیز حاکی از کاهش شدت افت موجودی مواد اولیه در بنگاه‌هاست، نه بهبود سطح موجودی‌ها.

بر اساس گزارش‌های فعالان اقتصادی، کمبود مواد اولیه و دشواری تأمین آن‌ها، به‌ویژه در فعالیت‌هایی که وابستگی بیشتری به واردات دارند، از مهم‌ترین محدودیت‌های تولید بوده است. محدودیت‌های جدید اعمال‌شده در زمینه تخصیص ارز، تغییر اولویت‌های ثبت سفارش، مشکلات واردات و انتقال کالا از مبدأ، محدودیت‌های ناشی از تحریم‌ها و اختلال در مسیرهای حمل‌ونقل، از عواملی هستند که می‌توانند زمان

و هزینه تأمین نهاده‌ها را افزایش دهند. ازاین‌رو، تسهیل فرآیندهای واردات و تخصیص ارز، کاهش موانع لجستیکی و تقویت سرمایه در گردش بنگاه‌ها، از الزامات بهبود دسترسی به نهاده‌های تولیدی و کاهش آسیب‌پذیری زنجیره تأمین محسوب می‌شود.

شاخص میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی در مهرماه به ۴۹/۱ رسید و نسبت به شهریورماه ۴/۸ واحد بهبود یافت. این شاخص، با وجود بهبود قابل‌توجه نسبت به ماه قبل، همچنان پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار دارد و برای هفدهمین ماه متوالی در محدوده انقباضی باقی مانده است. بنابراین، افزایش این شاخص نشان‌دهنده کاهش شدت افت استخدام است، نه افزایش فراگیر اشتغال در بنگاه‌ها. بهبود شاخص مذکور در شرایطی رخ داده است که شاخص‌های تولید، سفارش‌های جدید و فروش همچنان پایین‌تر از مرز خنثی قرار دارند. ازاین‌رو، نمی‌توان افزایش شاخص استخدام را به‌تنهایی نشانه‌ای از بهبود پایدار وضعیت بازار کار دانست.

به نظر می‌رسد بخشی از بنگاه‌ها در مهرماه از شدت کاهش نیروی انسانی کاسته یا سطح اشتغال خود را حفظ کرده باشند. بااین‌حال، افزایش هزینه‌های تولید، کمبود مواد اولیه، محدودیت نقدینگی و دشواری تأمین منابع مالی موردنیاز برای تداوم فعالیت، از جمله عواملی هستند که می‌توانند تصمیم بنگاه‌ها برای استخدام نیروی جدید را محدود کنند. همچنین، در شرایطی که بنگاه‌ها با نااطمینانی نسبت به حجم سفارش‌های آتی و امکان تأمین به‌موقع نهاده‌های تولیدی مواجه‌اند، برای افزایش تعهدات ثابت ناشی از استخدام نیروی انسانی با احتیاط بیشتری عمل می‌کنند.

شاخص قیمت مواد اولیه یا لوازم خریداری‌شده در مهرماه در سطح ۹۱/۵ باقی ماند و نسبت به شهریورماه تغییر معناداری نداشت. این رقم همچنان در سطح بسیار بالایی قرار دارد و نشان می‌دهد که بخش عمده‌ای از بنگاه‌های مشارکت‌کننده، افزایش قیمت نهاده‌های تولیدی را گزارش کرده‌اند. نزدیک‌بودن شاخص به عدد ۱۰۰ به معنای افزایش قیمت مواد اولیه برای تمام فعالان اقتصادی نیست، بلکه از فراگیری افزایش قیمت‌ها در میان بنگاه‌ها حکایت دارد.

کمبود و دشواری تأمین مواد اولیه وارداتی، تغییرات نرخ ارز، افزایش قیمت نهاده‌ها در بازارهای داخلی و بورس کالا و مشکلات حمل‌ونقل و واردات، از جمله عواملی هستند که می‌توانند فشارهای هزینه‌ای وارد بر بنگاه‌ها را تداوم بخشند. اظهارات فعالان اقتصادی در مهرماه نیز نشان می‌دهد که در برخی فعالیت‌ها، افزایش قیمت مواد اولیه با کاهش موجودی و دشواری جایگزینی نهاده‌ها همراه بوده است. تداوم افزایش قیمت خرید، در شرایطی که سفارش‌های جدید و فروش در محدوده انقباضی قرار دارند، می‌تواند فشار مضاعفی بر حاشیه سود و نقدینگی بنگاه‌ها وارد کند. در چنین شرایطی، بنگاه‌ها ناچارند میان انتقال افزایش هزینه‌ها به قیمت فروش، پذیرش کاهش حاشیه سود یا محدودکردن سطح فعالیت خود تصمیم‌گیری کنند.

شاخص قیمت محصولات تولیدشده یا خدمات ارائه‌شده در مهرماه به ۷۵/۴ رسید و نسبت به شهریورماه ۳ واحد افزایش یافت. این شاخص به بالاترین مقدار ثبت‌شده از مهرماه ۱۳۹۹ تاکنون رسیده است و از تشدید روند افزایش قیمت فروش کالاها و خدمات حکایت دارد. افزایش قیمت فروش در شرایطی رخ داده است که شاخص قیمت خرید مواد اولیه همچنان در سطح بالایی قرار دارد و هزینه تأمین نهاده‌های تولیدی برای بنگاه‌ها همچنان سنگین است. در این شرایط، بخشی از بنگاه‌ها برای جبران افزایش هزینه‌های تولید، ناچار به تعدیل قیمت محصولات و خدمات خود شده‌اند. بااین‌حال، کاهش سفارش‌های جدید و تضعیف قدرت خرید مشتریان می‌تواند توان بنگاه‌ها را برای انتقال کامل افزایش هزینه‌ها به قیمت فروش محدود کند.

افزایش هم‌زمان شاخص قیمت خرید و قیمت فروش، در کنار قرارگرفتن شاخص‌های سفارش‌های جدید و فروش در محدوده انقباضی، تصویری از تداوم فشارهای تورمی در شرایط رکودی ارائه می‌دهد. به بیان دیگر، افزایش قیمت‌ها لزوماً با افزایش حجم معاملات و بهبود عملکرد بنگاه‌ها همراه نیست. تداوم این وضعیت می‌تواند قدرت خرید مشتریان را بیش از پیش تضعیف کند و از مسیر کاهش تقاضا، به محدودترشدن فعالیت بنگاه‌ها و تشدید رکود منجر شود.

شاخص میزان صادرات کالا یا خدمت در مهرماه به ۴۵/۴ رسید و نسبت به شهریورماه ۷/۷ واحد افزایش یافت. با وجود کاهش شدت انقباض، این شاخص برای بیست‌وچهارمین ماه متوالی پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار گرفت و نشان داد که فعالیت صادراتی بنگاه‌ها همچنان در مسیر انقباض قرار دارد.

بهبود نسبی شاخص صادرات در شرایطی رخ داده است که محدودیت‌های تجارت خارجی و دشواری‌های تأمین نهاده‌ها همچنان از سوی فعالان اقتصادی مطرح شده‌اند. محدودیت‌های نقل‌وانتقال مالی و ارزی، دشواری تأمین مواد اولیه و تجهیزات، مشکلات انتقال کالا از مبدأ و

نااطمینانی ناشی از تحریم‌ها، می‌توانند بر توان بنگاه‌ها برای انجام تعهدات صادراتی و حفظ بازارهای خارجی اثرگذار باشند.

از سوی دیگر، محدودیت در تأمین مواد اولیه می‌تواند حتی در بنگاه‌هایی که از تقاضای خارجی برخوردارند، توان تولید و تحویل به‌موقع سفارش‌های صادراتی را کاهش دهد. در مجموع، افزایش شاخص صادرات در مهرماه تحولی مثبت در مقایسه با ماه قبل محسوب می‌شود، اما قرارگرفتن آن در سطح ۴۵/۴ نشان می‌دهد که فعالیت‌های صادراتی هنوز به‌طور فراگیر به مسیر رشد بازنگشته‌اند. افزایش پیش‌بینی‌پذیری مقررات صادراتی، تسهیل نقل‌وانتقال مالی و کاهش موانع تجاری می‌تواند به بهبود شرایط فعالیت بنگاه‌های صادراتی کمک کند.

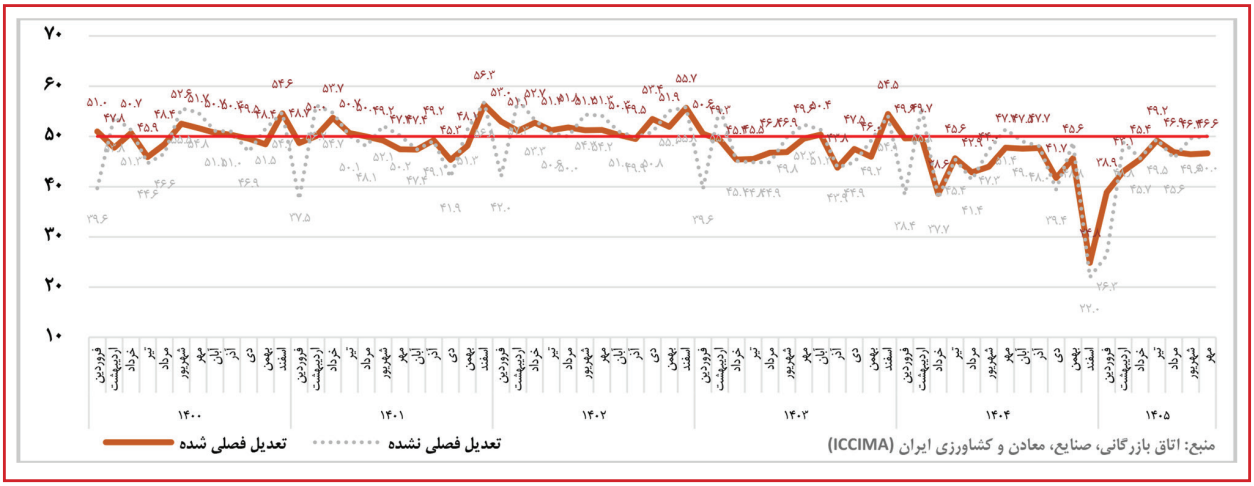
شاخص میزان فروش کالاها و خدمات در مهرماه به ۴۵/۱ رسید و نسبت به شهریورماه کاهش یافت. این شاخص به کمترین سطح خود طی چهار ماه اخیر رسید و نشان داد که ضعف فروش در سطح کل اقتصاد همچنان ادامه دارد. کاهش شاخص فروش در کنار افت سفارش‌های جدید نشان می‌دهد که ضعف تقاضا نه‌تنها در ثبت سفارش‌های جدید، بلکه در عملکرد واقعی فروش و معاملات بنگاه‌ها نیز منعکس شده است.

افزایش قیمت کالاها و خدمات، کاهش قدرت خرید مشتریان، نااطمینانی نسبت به قیمت‌های آینده و محدودیت نقدینگی در بازار، می‌توانند به کاهش حجم معاملات منجر شوند. در شرایطی که قیمت نهاده‌ها و محصولات با سرعت بالایی افزایش می‌یابد، خریداران ممکن است خریدهای خود را به تعویق بیندازند یا برای کاهش هزینه‌ها، حجم سفارش‌های خود را محدود کنند. کاهش هم‌زمان سفارش‌های جدید و فروش، به‌ویژه در شرایطی که شاخص قیمت فروش افزایش یافته است، نشان می‌دهد که افزایش قیمت‌ها با بهبود تقاضا و افزایش حجم فروش همراه نبوده است. تداوم این وضعیت می‌تواند چرخه‌ای از کاهش فروش، محدودیت نقدینگی، کاهش خرید مواد اولیه و افت تولید را در بنگاه‌ها تشدید کند.

شاخص انتظارات میزان فعالیت اقتصادی در ماه آینده در مهرماه به ۴۴/۷ رسید. این شاخص نسبت به شهریورماه ۰/۷ واحد کاهش یافت و برای سومین ماه متوالی در محدوده کمتر از ۵۰ قرار گرفت که حاکی از تداوم فضای بدبینی و احتیاط در ارزیابی فعالان اقتصادی نسبت به چشم‌انداز فعالیت‌هاست.

کاهش انتظارات در شرایطی رخ داده است که سفارش‌های جدید و فروش تضعیف شده‌اند و شاخص موجودی مواد اولیه نیز همچنان در سطح پایینی قرار دارد. افزایش قیمت نهاده‌ها، دشواری تأمین مواد اولیه، محدودیت‌های وارداتی و نااطمینانی نسبت به هزینه و زمان تأمین کالا، از عواملی هستند که می‌توانند ارزیابی بنگاه‌ها از چشم‌انداز ماه آینده را تحت تأثیر قرار دهند. تداوم انتظارات منفی می‌تواند تصمیم بنگاه‌ها برای افزایش ظرفیت، استخدام نیروی جدید و افزایش تولید را به تعویق اندازد یا با احتیاط بیشتری همراه سازد. ازاین‌رو، بهبود انتظارات مستلزم کاهش نااطمینانی، تسهیل تأمین مواد اولیه و سرمایه در گردش، تقویت تقاضای مؤثر و افزایش پیش‌بینی‌پذیری سیاست‌های اقتصادی و تجاری است.

نمودار ۱: شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد

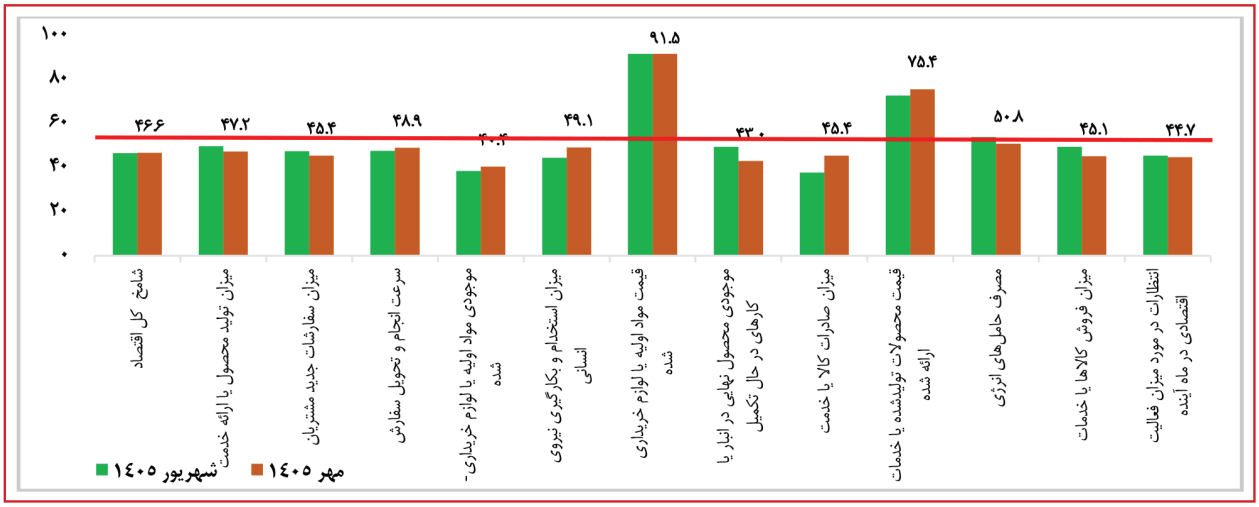


جدول۱: شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد در دو ماه منتهی به مهر ۱۴۰۵

شاخص		تعدیل‌فصلی نشده		تعدیل‌فصلی شده	
		شهریور ۱۴۰۵	مهر ۱۴۰۵	شهریور ۱۴۰۵	مهر ۱۴۰۵
مولفه‌های اصلی	شامخ کل اقتصاد	۴۹/۶	۵۰/۰	۴۶/۴	۴۶/۶
	میزان تولید محصول یا ارائه خدمت	۵۴/۸	۵۲/۵	۴۹/۷	۴۷/۲
	میزان سفارشات جدید مشتریان	۵۳/۱	۴۹/۸	۴۷/۴	۴۵/۴
	سرعت انجام وتحویل سفارش	۴۹/۰	۵۳/۳	۴۷/۴	۴۸/۹
	موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری‌شده	۳۷/۰	۴۰/۷	۳۸/۳	۴۰/۴
	میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۴۴/۶	۴۹/۳	۴۴/۳	۴۹/۱
مولفه‌های کمکی	قیمت مواد اولیه یا لوازم خریداری‌شده	۹۱/۵	۹۱/۵	۹۱/۵	۹۱/۵
	موجودی محصول نهایی در انبار یا کارهای در حال تکمیل	۴۹/۹	۴۴/۷	۴۹/۳	۴۳/۰
	میزان صادرات کالا یا خدمات	۳۸/۲	۴۷/۹	۳۷/۷	۴۵/۴
	قیمت محصولات تولیدشده و خدمات ارائه‌شده	۷۲/۵	۷۵/۴	۷۲/۵	۷۵/۴
	مصرف حامل‌های انرژی	۴۷/۷	۵۰/۸	۵۳/۷	۵۰/۸
	میزان فروش کالاها یا خدمات	۵۵/۸	۴۹/۳	۴۹/۴	۴۵/۱
	انتظارات در مورد میزان فعالیت اقتصادی در ماه آینده	۴۵/۸	۴۷/۹	۴۵/۴	۴۴/۷

ماخذ: مرکز پژوهش های اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، شهریور و مهر ۱۴۰۵

نمودار ۲: شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد در دو ماه منتهی به مهر ۱۴۰۵، تعدیل فصلی شده



شاخص مدیران خرید کل اقتصاد و تغییرات تولید ناخالص داخلی

بررسی روند شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد در کنار آمار رشد تولید ناخالص داخلی نشان می‌دهد که در بسیاری از دوره‌ها، میان تغییرات این دو نماگر هم‌جهتی نسبی وجود دارد. این هم‌جهتی، به‌ویژه از طریق مقایسه روند فصلی شامخ کل اقتصاد با نرخ رشد تولید ناخالص داخلی منتشرشده از سوی مرکز آمار ایران و بانک مرکزی، قابل بررسی است.

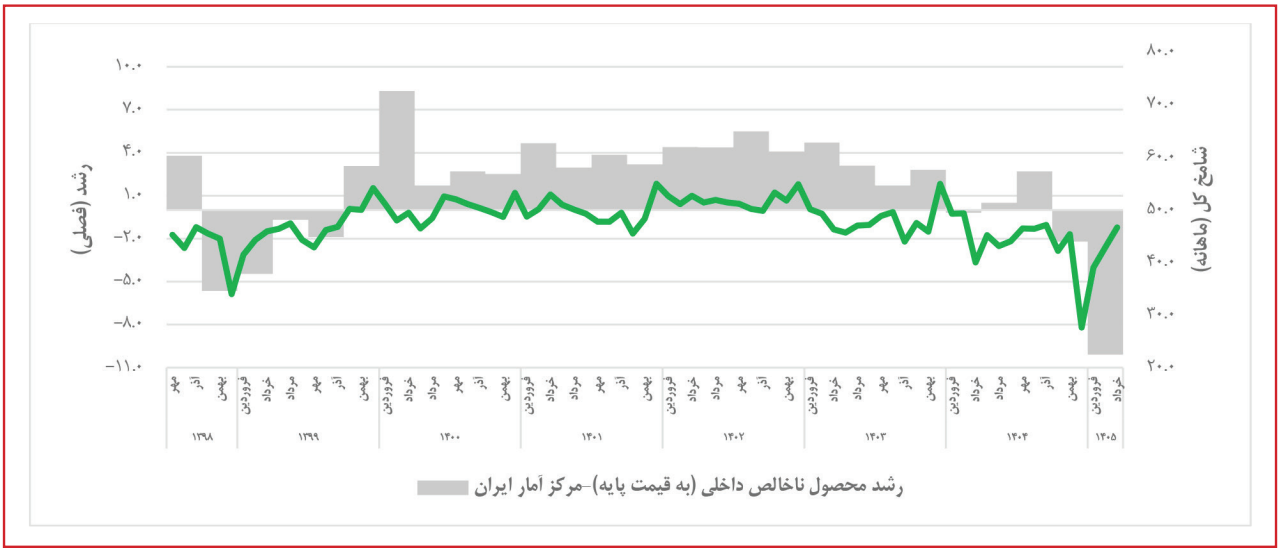
بااین‌حال، شامخ و حساب‌های ملی از نظر ماهیت، روش محاسبه و دوره پوشش داده‌ها تفاوت‌های اساسی دارند. شامخ بر پایه نظرسنجی از فعالان اقتصادی و ارزیابی آن‌ها از تغییرات تولید، سفارش‌های جدید و سایر مؤلفه‌های فعالیت بنگاه‌ها تهیه می‌شود؛ درحالی‌که رشد تولید ناخالص داخلی بر اساس داده‌ها و چارچوب حساب‌های ملی محاسبه می‌شود. بنابراین، هم‌جهتی روند این دو نماگر را باید نشانه‌ای از ارتباط

و هم‌حرکتی احتمالی تحولات فعالیت بنگاه‌ها با عملکرد کلان اقتصاد دانست، نه دلیلی بر وجود رابطه‌ای قطعی و مستقیم میان آن‌ها. از سوی دیگر، به دلیل محدودیت انتشار آمار ماهانه تولید ناخالص داخلی در ایران، امکان مقایسه مستقیم و ماهانه شامخ با تولید واقعی اقتصاد وجود ندارد. ازاین‌رو، برای بررسی هم‌جهتی این دو نماگر، از داده‌های فصلی تولید ناخالص داخلی منتشرشده از سوی مرکز آمار ایران و بانک مرکزی استفاده می‌شود. در این مقایسه، توجه به تفاوت منابع آماری، دوره‌های زمانی، روش‌های محاسبه و تعدیلات فصلی ضروری است.

مقایسه روندهای فصلی می‌تواند نشان دهد که در چه دوره‌هایی تغییرات شامخ کل اقتصاد با تغییرات رشد تولید ناخالص داخلی هم‌جهت بوده و در چه دوره‌هایی میان آن‌ها واگرایی مشاهده شده است. بررسی این واگرایی‌ها نیز اهمیت دارد؛ زیرا عواملی مانند شوک‌های اقتصادی، تغییرات قیمت‌ها، محدودیت‌های عرضه، تحولات تقاضا و نااطمینانی‌های اقتصادی ممکن است بر شاخص‌های مبتنی بر نظرسنجی و آمارهای حساب‌های ملی تأثیرات متفاوتی بر جای بگذارند.

اهمیت شامخ از این منظر است که اطلاعات آن با فاصله زمانی کوتاه‌تری نسبت به بسیاری از آمارهای رسمی اقتصاد در دسترس قرار می‌گیرد و می‌تواند نشانه‌های زودهنگامی از تغییر جهت فعالیت‌های اقتصادی ارائه دهد. در نتیجه، شامخ در کنار آمارهای رسمی حساب‌های ملی، می‌تواند به‌عنوان یک نماگر مکمل و بهنگام برای پایش تحولات جاری اقتصاد و ارزیابی چشم‌انداز کوتاه‌مدت تولید مورد استفاده قرار گیرد.

نمودار ۳: روند شامخ کل اقتصاد با رشد محصول ناخالص داخلی (مرکز آمار ایران) طی سال‌های اخیر



شاخص مدیران خرید بخش صنعت

شاخص مدیران خرید بخش صنعت، شامل صنایع کارخانه‌ای و تولیدی، یکی از نماگرهای مهم برای ارزیابی وضعیت کسب‌وکارها و روند تغییرات تولید، سفارش‌ها و فروش واحدهای صنعتی است. بررسی این شاخص در شرایط عادی و دوره‌های بحرانی، امکان شناسایی تغییرات فعالیت صنعتی و محدودیت‌های پیش‌روی بنگاه‌ها را فراهم می‌کند.

بر اساس نتایج نظرسنجی میدانی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران، شاخص مدیران خرید صنعت (شامخ صنعت)، پس از تعدیل فصلی، در مهرماه ۱۴۰۵ به ۴۵/۷ رسید و برای دوازدهمین ماه متوالی پایین‌تر از سطح خنثی ۵۰ قرار گرفت. این شاخص نسبت به شهریورماه ۳/۲ واحد کاهش یافت و به کمترین سطح خود طی شش ماه اخیر رسید، موضوعی که از تضعیف مجدد فعالیت‌های صنعتی و تداوم شرایط انقباضی در بخش صنعت حکایت دارد.

در مهرماه، شاخص مقدار تولید محصولات و شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان هر دو کاهش قابل‌توجهی داشتند و به‌ترتیب به ۴۴/۵ و ۴۳/۹ رسیدند. شاخص میزان فروش محصولات نیز با افت ۹/۶ واحدی به ۴۱/۶ رسید. در مقابل، شاخص موجودی مواد اولیه خریداری‌شده با افزایش نسبت به ماه قبل به ۴۱/۳ رسید، اما همچنان در محدوده انقباضی باقی ماند. هم‌زمان، شاخص قیمت خرید مواد اولیه به ۹۴.۳ افزایش یافت که بالاترین مقدار ثبت‌شده در دوره هفت‌ساله مورد بررسی است.

مجموع این تحولات نشان می‌دهد که صنعت در مهرماه با فشار هم‌زمان از دو سمت مواجه بوده است: از یک سو، ضعف تقاضا و افت سفارش‌های جدید و فروش و از سوی دیگر، محدودیت دسترسی به مواد اولیه و استمرار افزایش هزینه نهاده‌ها. این ترکیب، از یک طرف توان

تولید و فروش بنگاه‌ها را محدود کرده و از طرف دیگر، فشار هزینه‌ای بر فعالیت آن‌ها را افزایش داده است. در نتیجه، شرایط فعالیت صنایع دشوارتر شده و چشم‌انداز تولید و سرمایه‌گذاری با نااطمینانی بیشتری همراه است.

شاخص مقدار تولید محصولات با عدد ۴۴/۵ بار دیگر در محدوده انقباضی قرار گرفت و در مقایسه با ماه قبل، بر شدت کاهش آن افزوده شد. این شاخص پس از بهبود نسبی در شهریورماه، بار دیگر در مهرماه به محدوده انقباضی بازگشت و کمترین مقدار خود طی شش ماه اخیر را ثبت کرد. افت تولید در شرایطی رخ داده است که شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان و شاخص میزان فروش محصولات نیز کاهش یافته‌اند. هم‌زمان، شاخص موجودی مواد اولیه خریداری‌شده، با وجود بهبود جزئی نسبت به ماه قبل، همچنان در سطح پایینی قرار دارد. بنابراین، کاهش تولید را می‌توان حاصل هم‌زمان ضعف تقاضا و محدودیت در تأمین نهاده‌های تولید دانست.

در سمت تقاضا، کاهش سفارش‌های جدید و فروش نشان می‌دهد که بنگاه‌های صنعتی با محدودیت در جذب سفارش و فروش محصولات در بازار مواجه‌اند. از سمت عرضه نیز کمبود مواد اولیه، دشواری تأمین قطعات وارداتی، محدودیت‌های ارزی و افزایش قیمت نهاده‌ها می‌توانند ظرفیت عملیاتی بنگاه‌ها و امکان استفاده مؤثر از ظرفیت تولید را کاهش دهند. اظهارات فعالان اقتصادی درباره خطر توقف فعالیت برخی خطوط تولیدی در صورت تداوم اختلال در تأمین مواد اولیه، اهمیت این محدودیت‌ها را برجسته‌تر می‌کند.

شاخص میزان سفارش‌های جدید مشتریان در مهرماه به ۴۳/۹ رسید و نسبت به شهریورماه ۵/۸ واحد کاهش یافت. این شاخص برای دهمین ماه متوالی پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار گرفت و کمترین مقدار خود طی شش ماه اخیر را ثبت کرد. ضعف قدرت خرید مشتریان، افزایش قیمت محصولات، رکود در برخی بازارها، نااطمینانی نسبت به شرایط اقتصادی و دشواری پیش‌بینی قیمت‌های آینده، از جمله عواملی هستند که می‌توانند تمایل خریداران به ثبت سفارش‌های جدید را کاهش دهند. در شرایطی که قیمت نهاده‌ها و محصولات با نوسان همراه است، خریداران ممکن است انجام معاملات را به تعویق بیندازند یا حجم سفارش‌های خود را کاهش دهند. این وضعیت می‌تواند به کاهش تولید، محدودشدن خرید مواد اولیه و احتیاط بیشتر بنگاه‌ها در استخدام نیروی انسانی منجر شود. همچنین، محدودیت‌های صادراتی و دشواری تأمین مواد اولیه می‌توانند بر سفارش‌های مشتریان داخلی و خارجی اثرگذار باشند، زیرا نااطمینانی درباره زمان تحویل و قیمت تمام‌شده محصولات، انعقاد قرارداد و ثبت سفارش را دشوارتر می‌کند.

شاخص موجودی مواد اولیه خریداری‌شده در مهرماه به ۴۱/۳ رسید و نسبت به شهریورماه ۴/۴ واحد افزایش یافت. با وجود این افزایش نسبی، شاخص مذکور برای هجدهمین ماه متوالی پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ باقی ماند و همچنان از کاهش موجودی مواد اولیه در بخش قابل‌توجهی از بنگاه‌های صنعتی حکایت دارد. افزایش شاخص نسبت به ماه قبل، بیش از آنکه به معنای افزایش واقعی موجودی مواد اولیه باشد، نشان‌دهنده کاهش شدت افت موجودی‌هاست.

اظهارات فعالان اقتصادی در مهرماه نیز کمبود مواد اولیه وارداتی، محدودیت تخصیص ارز، طولانی‌شدن فرآیند ثبت سفارش، تغییر اولویت‌های وارداتی و دشواری انتقال کالا از مبدأ را از مهم‌ترین مشکلات فعالیت تولیدی عنوان می‌کند. افزایش قیمت مواد اولیه و محدودیت نقدینگی نیز توان بنگاه‌ها برای خرید و ذخیره‌سازی نهاده‌ها را کاهش داده است. در صورت تداوم محدودیت‌های تأمین، خطر کاهش ظرفیت تولید، تأخیر در تحویل سفارش‌ها و توقف برخی خطوط تولید افزایش می‌یابد. تسهیل تخصیص ارز و ثبت سفارش، تسریع فرآیند واردات و ترخیص کالا و تقویت سرمایه در گردش بنگاه‌ها از جمله اقدامات مهم برای کاهش فشار بر زنجیره تأمین صنعت است.

شاخص میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی به ۴۷/۴ رسید و نسبت به شهریورماه ۰/۷ واحد کاهش یافت. این شاخص برای هجدهمین ماه متوالی پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار گرفت و از تداوم احتیاط بنگاه‌های صنعتی در استخدام نیروی انسانی حکایت دارد. کاهش شاخص استخدام در شرایطی رخ داده است که شاخص‌های تولید، سفارش‌های جدید و فروش نیز افت قابل‌توجهی داشته‌اند. این هم‌زمانی نشان می‌دهد که تضعیف فعالیت تولیدی و کاهش جریان فروش می‌تواند بر تصمیم بنگاه‌ها برای جذب نیروی جدید اثر منفی بگذارد. افزایش هزینه‌های تولید، کمبود مواد اولیه، محدودیت نقدینگی و نااطمینانی نسبت به حجم سفارش‌های آینده، از عواملی هستند که بنگاه‌ها را به حفظ سطح فعلی نیروی انسانی یا محدودکردن استخدام‌های جدید سوق می‌دهند. در شرایطی که بنگاه‌ها از امکان تأمین به‌موقع مواد اولیه و فروش محصولات خود اطمینان کافی ندارند، در خصوص افزایش هزینه‌های ثابت ناشی از استخدام نیروی جدید نیز با احتیاط بیشتری تصمیم‌گیری می‌کنند.

کاهش شاخص استخدام در کنار افت تولید و فروش، از تداوم فشار بر بازار کار صنعتی حکایت دارد. البته شامخ به‌تنهایی تغییرات تعداد شاغلان را اندازه‌گیری نمی‌کند، بلکه جهت تغییرات استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی را بر اساس پاسخ بنگاه‌های مشارکت‌کننده منعکس می‌کند. بااین‌حال، استمرار قرارگرفتن این شاخص در محدوده انقباضی می‌تواند نشانه‌ای از احتیاط بنگاه‌ها در گسترش نیروی کار باشد.

شاخص قیمت خرید مواد اولیه در بخش صنعت در مهرماه به ۹۴/۳ رسید و نسبت به شهریورماه حدود یک واحد افزایش یافت. این رقم

بالاترین سطح ثبت‌شده در روند هفت‌ساله شاخص، بر اساس داده‌های گزارش، است و از استمرار فشار شدید هزینه‌ای بر بنگاه‌های صنعتی حکایت دارد.

محدودیت واردات مواد اولیه و قطعات، افزایش نرخ ارز، تغییرات قیمت نهاده‌ها در بورس کالا، دشواری تأمین مواد اولیه و افزایش هزینه‌های حمل‌ونقل و لجستیک، از جمله عواملی هستند که می‌توانند هزینه تمام‌شده تولید صنعتی را افزایش دهند. در مهرماه نیز فعالان اقتصادی از کمبود مواد اولیه، افزایش قیمت نهاده‌ها و دشواری تأمین برخی اقلام وارداتی گزارش داده‌اند. افزایش قیمت خرید مواد اولیه در شرایطی رخ داده است که شاخص سفارش‌های جدید و فروش محصولات صنعتی کاهش قابل‌توجهی داشته‌اند. این ترکیب، صنایع را با فشار دوگانه افزایش هزینه‌ها و ضعف تقاضا مواجه می‌کند. در چنین وضعیتی، بنگاه‌ها ممکن است نتوانند افزایش هزینه نهاده‌ها را به‌طور کامل به قیمت فروش منتقل کنند و در نتیجه، حاشیه سود و توان آن‌ها برای حفظ سطح تولید، سرمایه‌گذاری و اشتغال تحت فشار قرار گیرد. تداوم این شرایط می‌تواند توان مالی بنگاه‌ها برای تأمین مواد اولیه، حفظ ظرفیت تولید و تأمین هزینه‌های جاری را بیش از پیش محدود کند.

شاخص قیمت محصولات تولیدشده در مهرماه به ۷۶/۸ رسید و نسبت به شهریورماه ۲/۳ واحد افزایش یافت. این شاخص به بالاترین مقدار خود طی پنج ماه اخیر رسید و نشان می‌دهد که فراگیری افزایش قیمت فروش محصولات صنعتی در مهرماه بیشتر شده است. افزایش قیمت فروش در شرایطی رخ داده است که هزینه خرید مواد اولیه نیز در سطح بسیار بالایی قرار دارد و شاخص سفارش‌های جدید مشتریان همچنان در محدوده انقباضی قرار گرفته است. این وضعیت نشان می‌دهد که بنگاه‌های صنعتی، هم‌زمان با افزایش فشار هزینه‌ای، با محدودیت تقاضا نیز مواجه‌اند، شرایطی که می‌تواند انتقال کامل افزایش هزینه‌های تولید به قیمت فروش را دشوار کند و حاشیه سود بنگاه‌ها را تحت فشار قرار دهد.

شاخص موجودی محصول نهایی در انبار در مهرماه به ۴۷/۶ رسید و در مقایسه با ماه قبل، با شدت کمتری کاهش یافت. با وجود بهبود این شاخص، مقدار آن همچنان پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار دارد و نشان می‌دهد که موجودی محصولات نهایی در مجموع کاهش یافته است، هر چند شدت این کاهش نسبت به ماه قبل کمتر شده است. در مهرماه، شاخص تولید و به‌ویژه شاخص فروش محصولات صنعتی کاهش قابل‌توجهی داشتند. بنابراین، کاهش موجودی انبار را نمی‌توان صرفاً به افزایش فروش نسبت داد؛ زیرا افت تولید نیز می‌تواند بر سطح موجودی محصولات نهایی اثرگذار باشد. از سوی دیگر، محدودیت تأمین مواد اولیه ممکن است توان بنگاه‌ها برای جایگزینی محصولات فروخته‌شده و حفظ سطح موجودی انبار را کاهش داده باشد.

شاخص میزان صادرات کالا در مهرماه به ۴۶/۳ رسید و نسبت به شهریورماه ۴/۲ واحد افزایش یافت. این شاخص همچنان برای بیست‌وچهارمین ماه متوالی پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار گرفت. بنابراین، اگرچه شدت کاهش صادرات صنعتی نسبت به ماه قبل کمتر شده است، فعالیت صادراتی همچنان در محدوده انقباضی قرار دارد. بهبود نسبی شاخص صادرات در شرایطی رخ داده است که مشکلات تجارت خارجی همچنان پابرجاست. محدودیت‌های نقل‌وانتقال مالی و ارزی، اختلال در مسیرهای حمل‌ونقل، افزایش هزینه‌های لجستیکی، دشواری تأمین مواد اولیه و نااطمینانی‌های سیاسی و تجاری، از جمله عواملی هستند که می‌توانند بر توان صادراتی صنایع اثرگذار باشند.

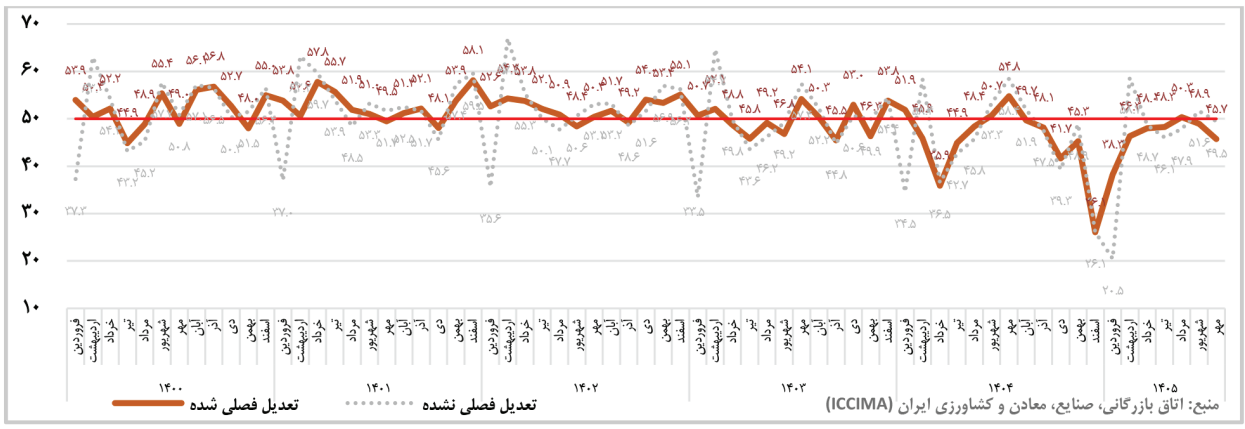
افزایش شاخص صادرات در مهرماه نشانه‌ای از کاهش شدت انقباض است، اما قرارگرفتن آن در سطح ۴۶/۳ نشان می‌دهد که صادرات صنعتی هنوز به مسیر رشد بازنگشته است. استمرار ریسک‌های تجاری می‌تواند حفظ بازارهای خارجی را دشوارتر کند و خریداران خارجی را به سمت تأمین‌کنندگان جایگزین سوق دهد. کاهش موانع تجاری، تسهیل نقل‌وانتقال مالی و افزایش پیش‌بینی‌پذیری مقررات صادراتی می‌تواند به بهبود شرایط فعالیت بنگاه‌های صادراتی کمک کند.

شاخص میزان فروش محصولات در مهرماه به ۴۱/۶ رسید و نسبت به شهریورماه ۹/۶ واحد کاهش یافت. این شاخص پس از بهبود قابل‌توجه در شهریورماه، بار دیگر به محدوده انقباضی بازگشت و کمترین مقدار خود طی پنج ماه اخیر را ثبت کرد. افت شدید شاخص فروش یکی از مهم‌ترین تحولات شامخ صنعت در مهرماه است و از تضعیف محسوس عملکرد فروش واحدهای صنعتی حکایت دارد. از سوی دیگر، محدودیت تأمین مواد اولیه و افت تولید نیز ممکن است توان بنگاه‌ها را برای عرضه مستمر محصولات و پاسخ‌گویی به تقاضای بازار محدود کند. تداوم افت فروش می‌تواند جریان نقدی بنگاه‌ها را تضعیف کند و توان آن‌ها را برای خرید مواد اولیه، پرداخت تعهدات جاری و حفظ سطح تولید کاهش دهد. این موضوع در شرایطی که هزینه نهاده‌ها همچنان در سطح بسیار بالایی قرار دارد، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.

شاخص انتظارات تولید در ماه آینده در بخش صنعت در مهرماه به ۴۷/۵ رسید و نسبت به شهریورماه ۱/۹ واحد افزایش یافت. با وجود این بهبود نسبی، شاخص همچنان پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار دارد و برای سومین ماه متوالی در محدوده انقباضی باقی مانده است. این موضوع نشان می‌دهد که اگرچه بدبینی فعالان صنعتی نسبت به چشم‌انداز تولید در مقایسه با ماه قبل تا حدودی کاهش یافته است، اما انتظارات غالب همچنان از کاهش فعالیت تولیدی در ماه آینده حکایت دارد.

بهبود محدود این شاخص در شرایطی رخ داده است که شاخص‌های تولید، سفارش‌های جدید و فروش در مهرماه کاهش قابل‌توجهی داشته‌اند. ازاین‌رو، بهبود انتظارات هنوز با بهبود عملکرد جاری بنگاه‌ها همراه نشده است. دشواری تأمین مواد اولیه، افزایش هزینه‌های تولید، افت سفارش‌های جدید و فروش و نااطمینانی نسبت به شرایط اقتصادی و سیاسی، همچنان از عواملی هستند که چشم‌انداز تولید صنایع را تحت تأثیر قرار می‌دهند. در شرایطی که بنگاه‌ها برای تأمین نهاده‌ها و پیش‌بینی هزینه‌های تولید با دشواری مواجه‌اند، برنامه‌ریزی برای افزایش تولید و سرمایه‌گذاری با ریسک بیشتری همراه خواهد بود. بهبود پایدار انتظارات به تقویت تقاضا، رفع محدودیت‌ها، کاهش نااطمینانی و افزایش قابلیت پیش‌بینی شرایط تولید و تجارت وابسته است.

نمودار ۴: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت

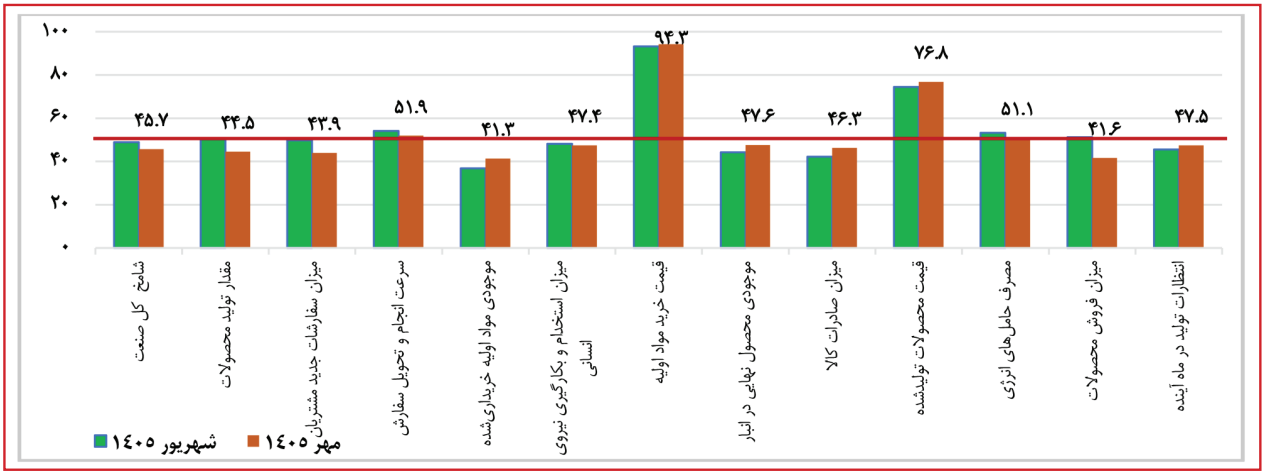


جدول ۲: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت در دو ماه منتهی به مهر ۱۴۰۵

شاخص		تعدیل‌فصلی نشده		تعدیل‌فصلی شده	
		شهریور ۱۴۰۵	مهر ۱۴۰۵	شهریور ۱۴۰۵	مهر ۱۴۰۵
مولفه‌های اصلی	**شامخ کل صنعت**	**۵۱/۶**	**۴۹/۵**	**۴۸/۹**	**۴۵/۷**
	مقدار تولید محصولات	۵۵/۳	۴۹/۹	۵۰/۳	۴۴/۵
	میزان سفارشات جدید مشتریان	۵۳/۶	۴۷/۳	۴۹/۷	۴۳/۹
	سرعت انجام و تحویل سفارش	۵۵/۳	۵۴/۷	۵۴/۱	۵۱/۹
	موجودی مواد اولیه خریداری‌شده	۳۶/۲	۴۳/۰	۳۶/۹	۴۱/۳
	میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۴۹/۱	۵۱/۳	۴۸/۱	۴۷/۴
مولفه‌های کمکی	قیمت خرید مواد اولیه	۹۳/۳	۹۴/۳	۹۳/۳	۹۴/۳
	موجودی محصول نهایی در انبار	۴۵/۱	۵۰/۳	۴۴/۳	۴۷/۶
	میزان صادرات کالا	۴۳/۲	۴۶/۶	۴۲/۲	۴۶/۳
	قیمت محصولات تولیدشده	۷۴/۵	۷۶/۸	۷۴/۵	۷۶/۸
	مصرف حامل‌های انرژی	۵۳/۰	۵۲/۰	۵۳/۲	۵۱/۱
	میزان فروش محصولات	۵۵/۸	۴۶/۰	۵۱/۲	۴۱/۶
	انتظارات تولید در ماه آینده	۴۸/۱	۵۱/۷	۴۵/۶	۴۷/۵

ماخذ: مرکز پژوهش های اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، شهریور و مهر ۱۴۰۵

نمودار ۵: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت در دو ماه منتهی به مهر ۱۴۰۵، تعدیل فصلی شده



جدول ۳: شاخص مدیران خرید (شامخ) زیربخش‌های صنعت، تعدیل‌فصلی نشده، مهر ماه ۱۴۰۵

شاخص	صنایع غذایی	صنایع نساجی	پوشاک و چرم	چوب، کاغذ و مبلمان	صنایع فراورده‌های نفت و گاز	صنایع شیمیایی	صنایع لاستیک و پلاستیک	صنایع کانی غیر فلزی	صنایع فلزی	ماشین‌سازی و لوازم خانگی	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	سایر صنایع
شامخ کل فعالیت	۵۷/۷	۵۹/۰	۴۵/۳	۴۳/۹	۳۶/۱	۴۷/۴	۴۹/۱	۵۹/۸	۴۸/۲	۴۲/۵	۴۱/۳	۳۶/۵
مقدار تولید محصولات	۵۹/۳	۷۵/۰	۴۴/۴	۳۴/۶	۲۸/۶	۴۴/۹	۴۰/۹	۶۲/۵	۵۰/۰	۴۲/۵	۴۴/۲	۵۰/۰
میزان سفارشات جدید	۵۳/۷	۵۰/۰	۴۴/۴	۴۲/۳	۳۵/۷	۵۰/۰	۴۵/۵	۶۶/۷	۴۱/۷	۴۰/۰	۳۸/۵	۳۰/۰
سرعت انجام و تحویل سفارش	۵۷/۴	۶۵/۰	۵۰/۰	۵۷/۷	۵۰/۰	۵۳/۹	۶۸/۲	۶۶/۷	۵۰/۰	۵۲/۵	۴۶/۲	۲۰/۰
موجودی مواد اولیه	۵۹/۳	۴۵/۰	۲۷/۸	۳۸/۵	۱۴/۳	۳۳/۳	۵۰/۰	۵۰/۰	۴۸/۶	۳۵/۰	۲۸/۹	۲۰/۰
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۶۱/۱	۵۵/۰	۵۲/۸	۵۰/۰	۴۶/۴	۴۸/۷	۵۰/۰	۴۵/۸	۵۴/۲	۴۲/۵	۴۴/۲	۵۰/۰
قیمت خرید مواد اولیه	۹۰/۷	۱۰۰/۰	۸۸/۹	۹۲/۳	۹۲/۹	۹۳/۶	۹۵/۵	۹۵/۸	۹۵/۸	۱۰۰/۰	۹۶/۲	۸۰/۰
موجودی محصول نهایی در انبار	۵۱/۹	۶۵/۰	۳۸/۹	۵۳/۹	۱۷/۹	۴۶/۲	۵۹/۱	۵۰/۰	۵۶/۹	۴۲/۵	۴۶/۲	۴۰/۰
میزان صادرات کالا	۴۶/۳	۵۰/۰	۴۴/۴	۵۰/۰	۳۲/۱	۴۱/۰	۵۴/۶	۵۰/۰	۵۰/۰	۴۲/۵	۴۸/۱	۴۰/۰
قیمت محصولات تولیدشده	۶۶/۷	۱۰۰/۰	۸۰/۶	۷۶/۹	۹۲/۹	۷۰/۵	۷۷/۳	۷۹/۲	۸۱/۹	۸۲/۵	۷۳/۱	۶۰/۰
مصرف حامل‌های انرژی	۵۵/۶	۶۵/۰	۴۷/۲	۶۹/۲	۳۹/۳	۴۷/۴	۴۵/۵	۵۸/۳	۴۷/۲	۴۷/۵	۴۸/۱	۴۰/۰
میزان فروش محصولات	۵۵/۶	۵۰/۰	۴۱/۷	۴۶/۲	۲۱/۴	۴۱/۰	۴۰/۹	۶۲/۵	۴۴/۴	۳۷/۵	۳۸/۵	۳۰/۰
انتظارات تولید در ماه آینده	۶۱/۱	۵۰/۰	۴۱/۷	۵۰/۰	۳۹/۳	۴۷/۴	۷۲/۷	۵۰/۰	۵۲/۸	۵۲/۵	۴۲/۳	۳۰/۰

ماخذ: مرکز پژوهش های اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، مهر ۱۴۰۵

بررسی وضعیت زیربخش‌های صنعت

بررسی جداول ۳ و ۴ نشان می‌دهد که وضعیت فعالیت صنعتی در مهرماه در میان رشته‌فعالیت‌های مختلف، ناهمگون بوده است. بر اساس شاخص کل زیربخش‌های تعدیل‌شده فصلی، صنایع کانی غیرفلزی با شاخص ۵۶/۳ و صنایع نساجی با شاخص ۵۲/۸، بالاترین مقادیر را ثبت کرده‌اند و در محدوده بالاتر از مرز خنثی قرار گرفته‌اند.

یکی از نکات مهم مشترک میان زیربخش‌ها، پایین‌بودن شاخص موجودی مواد اولیه است. این شاخص در بیشتر رشته‌فعالیت‌ها، به‌استثنای صنایع غذایی و صنایع کانی غیرفلزی، پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ قرار داشته است. این در حالی است که شاخص قیمت خرید مواد اولیه در صنایع نساجی و صنایع ماشین‌سازی و لوازم خانگی به ۱۰۰ رسیده است. این شاخص در صنایع وسایل نقلیه و قطعات وابسته به ۹۶/۲، صنایع کانی غیرفلزی و صنایع فلزی به ۹۵/۸ و صنایع لاستیک و پلاستیک به ۹۵/۵ رسیده است. این ترکیب، فشار تأمین و هزینه نهاده‌ها را در بسیاری از رشته‌فعالیت‌ها برجسته می‌کند.

همچنین، انتظارات تولید در ماه آینده در صنایع پوشاک و چرم، صنایع چوب، کاغذ و مبلمان، صنایع فرآورده‌های نفت و گاز، صنایع شیمیایی، صنایع فلزی، صنایع ماشین‌سازی و لوازم خانگی، صنایع وسایل نقلیه و قطعات وابسته و سایر صنایع، پایین‌تر از مرز خنثی قرار دارد. در مقابل، صنایع غذایی، لاستیک و پلاستیک و کانی غیرفلزی، انتظارات بهتری نسبت به ماه آینده گزارش کرده‌اند. این تفاوت‌ها نشان می‌دهد که چشم‌انداز تولید در مهرماه به‌شدت به شرایط خاص هر رشته‌فعالیت و میزان دسترسی آن به نهاده‌ها و بازار فروش وابسته بوده است.

جدول ۴: شاخص مدیران خرید (شامخ) زیربخش‌های صنعت، تعدیل‌فصلی شده، مهر ۱۴۰۵

شاخص	صنایع غذایی	صنایع نساجی	پوشاک و چرم	چوب، کاغذ و مبلمان	صنایع فرآورده‌های نفت و گاز	صنایع شیمیایی	صنایع لاستیک و پلاستیک	صنایع کانی غیر فلزی	صنایع فلزی	ماشین‌سازی و لوازم خانگی	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	سایر صنایع
شامخ کل فعالیت	۴۸/۴	۵۲/۸	۳۸/۱	۴۱/۸	۳۳/۰	۴۵/۵	۴۶/۵	۵۶/۳	۴۴/۲	۴۰/۶	۴۲/۰	۳۵/۳
مقدار تولید محصولات	۴۵/۷	۵۹/۲	۳۲/۱	۳۱/۷	۲۴/۴	۴۲/۶	۳۵/۰	۵۳/۰	۴۳/۲	۴۱/۷	۴۲/۷	۴۵/۵
میزان سفارشات جدید	۴۱/۱	۴۵/۰	۳۴/۸	۴۰/۰	۳۳/۲	۴۷/۱	۴۴/۷	۶۴/۰	۳۸/۳	۳۷/۱	۴۱/۰	۳۲/۴
سرعت انجام و تحویل سفارش	۵۱/۵	۵۹/۷	۴۲/۱	۵۵/۹	۴۵/۲	۵۱/۰	۶۵/۹	۶۴/۴	۴۶/۸	۵۲/۱	۴۹/۳	۲۰/۵
موجودی مواد اولیه	۵۷/۷	۴۵/۰	۲۷/۸	۳۴/۶	۱۳/۴	۳۲/۷	۴۴/۹	۵۰/۰	۴۷/۰	۳۰/۲	۲۷/۵	۲۰/۰
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۵۵/۶	۵۵/۰	۵۲/۸	۵۰/۰	۴۴/۳	۴۸/۷	۵۰/۰	۴۵/۸	۵۰/۸	۴۱/۱	۴۴/۲	۴۵/۵
قیمت خرید مواد اولیه	۹۰/۷	۱۰۰/۰	۸۸/۹	۹۲/۳	۹۲/۹	۹۳/۶	۹۵/۵	۹۵/۸	۹۵/۸	۱۰۰/۰	۹۶/۲	۸۰/۰
موجودی محصول نهایی در انبار	۴۹/۰	۶۵/۰	۳۸/۹	۵۳/۹	۱۷/۹	۴۶/۲	۵۹/۱	۵۰/۰	۵۶/۹	۴۲/۵	۴۶/۱	۴۰/۰
میزان صادرات کالا	۴۲/۹	۴۶/۴	۴۱/۵	۴۶/۶	۲۸/۱	۴۱/۲	۵۶/۷	۵۰/۰	۴۸/۴	۴۱/۴	۴۶/۳	۴۰/۰
قیمت محصولات تولیدشده	۶۶/۷	۱۰۰/۰	۸۰/۶	۷۶/۹	۹۲/۹	۷۰/۵	۷۷/۳	۷۹/۲	۸۱/۹	۸۲/۵	۷۳/۱	۶۰/۰
مصرف حامل‌های انرژی	۵۰/۹	۶۰/۰	۴۴/۳	۶۸/۹	۴۰/۵	۴۷/۴	۴۵/۵	۵۴/۳	۴۳/۳	۵۱/۴	۴۷/۸	۴۳/۱
میزان فروش محصولات	۴۶/۳	۴۴/۱	۳۳/۰	۴۲/۱	۲۱/۴	۳۹/۴	۳۹/۳	۵۴/۶	۴۰/۷	۳۵/۷	۳۹/۴	۳۲/۳
انتظارات تولید در ماه آینده	۵۵/۴	۵۱/۰	۳۸/۸	۴۷/۷	۳۴/۲	۴۳/۶	۶۹/۷	۵۶/۱	۴۴/۶	۴۹/۰	۳۸/۵	۳۴/۰

ماخذ: مرکز پژوهش های اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، مهر ۱۴۰۵

انطباق شاخص مدیران خرید صنعت با تغییرات تولید صنعتی

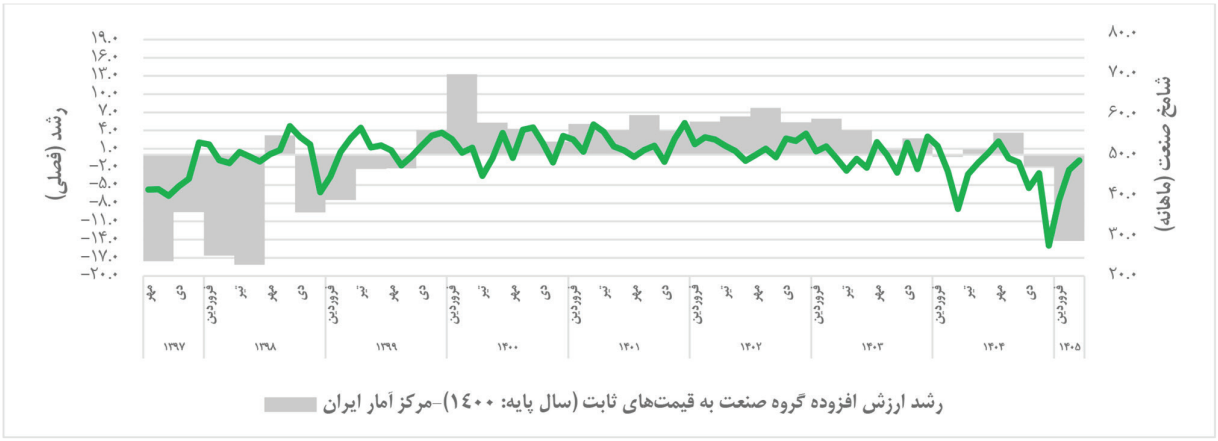
بررسی همزمان شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت و آمار رسمی تولید صنعتی، اطلاعات مکملی برای ارزیابی وضعیت جاری بخش تولید و شناسایی تغییرات کوتاه‌مدت فعالیت‌های صنعتی فراهم می‌کند. شامخ بر اساس ارزیابی مدیران بنگاه‌ها از وضعیت فعالیت‌های اقتصادی محاسبه می‌شود و به دلیل انتشار سریع‌تر، می‌تواند در مقایسه با بسیاری از آمارهای رسمی که با وقفه زمانی منتشر می‌شوند، تصویر بهنگام‌تری از شرایط کسب‌وکار و تحولات تولیدی

ارائه دهد. به‌منظور بررسی میزان هم‌راستایی این شاخص با عملکرد واقعی بخش صنعت، روند شامخ صنعت با نرخ رشد ارزش افزوده واقعی بخش صنعت بر اساس داده‌های مرکز آمار ایران مقایسه شده است. با توجه به محدودیت دسترسی به آمار ماهانه ارزش افزوده بخش صنعت، این مقایسه در سطح داده‌های فصلی انجام می‌شود.

بررسی روندهای گذشته نشان می‌دهد که در برخی دوره‌های اقتصادی، میان تغییرات شامخ صنعت و رشد ارزش افزوده بخش صنعت هم‌راستایی نسبی وجود داشته است. این موضوع نشان می‌دهد که ارزیابی فعالان صنعتی از وضعیت تولید و شرایط کسب‌وکار می‌تواند تا حدی بازتاب‌دهنده تغییرات ثبت‌شده در عملکرد واقعی این بخش باشد. از این منظر، شامخ صنعت را می‌توان یکی از نماگرهای مکمل برای پایش تحولات و ارزیابی جهت حرکت فعالیت‌های صنعتی در نظر گرفت. با این حال، هم‌زمانی یا هم‌جهتی تغییرات دو شاخص لزوماً به معنای وجود رابطه مستقیم، قطعی یا علّی میان آن‌ها نیست. شامخ بر پایه نظرسنجی از بنگاه‌ها و ارزیابی آن‌ها از تغییرات تولید، سفارش‌های جدید و سایر مؤلفه‌های کسب‌وکار محاسبه می‌شود؛ در حالی که ارزش افزوده بخش صنعت بر مبنای چارچوب حساب‌های ملی و داده‌های آماری برآورد می‌شود. بنابراین، تفاوت در روش محاسبه، دوره پوشش، ماهیت اطلاعات و زمان انتشار داده‌ها باید در مقایسه و تفسیر نتایج مدنظر قرار گیرد.

از سوی دیگر، شامخ به دلیل ماهیت نظرسنجی و انتشار سریع‌تر، ظرفیت ارائه سیگنال‌های زودهنگام درباره تغییر جهت فعالیت‌های صنعتی را دارد. تغییرات سفارش‌های جدید، تولید، فروش، موجودی مواد اولیه، اشتغال و انتظارات بنگاه‌ها ممکن است پیش از انعکاس کامل تحولات در آمارهای رسمی، نشانه‌هایی از بهبود یا تضعیف شرایط فعالیت صنعتی ارائه کند. در مقابل، آمار ارزش افزوده بخش صنعت، تصویری از عملکرد تحقق‌یافته این بخش در چارچوب حساب‌های ملی فراهم می‌آورد. ازاین‌رو، استفاده توأمان از این دو شاخص می‌تواند به درک دقیق‌تر تحولات صنعتی کمک کند و زمینه ارزیابی بهنگام‌تر وضعیت تولید و شناسایی تغییرات احتمالی در مسیر فعالیت‌های صنعتی را فراهم سازد.

نمودار ۶: روند شامخ صنعت با رشد ارزش افزوده صنعت(مرکز آمار ایران) طی سال های اخیر



چالش‌ها و رهیافت‌ها از دیدگاه برخی از فعالان اقتصادی در مهرماه ۱۴۰۵

کمبود مواد اولیه و افزایش شدید قیمت نهاده‌ها: کمبود و دشواری تأمین مواد اولیه، افزایش شدید و روزانه قیمت نهاده‌ها و نااطمینانی درباره زمان و هزینه تأمین آن‌ها، از مهم‌ترین مشکلات مطرح‌شده از سوی فعالان اقتصادی بوده است. برخی بنگاه‌ها هشدار داده‌اند که در صورت تأمین‌نشدن محموله‌های وارداتی، ادامه فعالیت تولیدی آن‌ها در ماه‌های آینده با خطر توقف مواجه خواهد شد. تسهیل تأمین مواد اولیه و کاهش نااطمینانی در زنجیره تأمین، از جمله اقدامات مورد تأکید برای استمرار فعالیت تولیدی است.

مشکلات واردات، تخصیص ارز و تعهدات ارزی: محدودیت در تخصیص ارز، دشواری انتقال وجوه، طولانی‌شدن فرایند واردات و مشکلات مربوط به رفع تعهدات ارزی، از موانع اصلی تأمین مواد اولیه و فعالیت صادرکنندگان عنوان شده است. فعالان اقتصادی بر ضرورت بازنگری در فرایندهای اجرایی و ایجاد سازوکاری تأکید دارند که ضمن رعایت ضوابط ارزی، امکان استمرار فعالیت تولیدی و صادراتی بنگاه‌ها را نیز فراهم کند.

اختلال در حمل‌ونقل و افزایش هزینه‌های لجستیکی: اختلال در حمل‌ونقل دریایی، دشواری ورود کشتی‌ها به بنادر ایران، افزایش هزینه‌های حمل، توقف یا برگشت محموله‌ها و محدودیت در حمل‌ونقل هوایی و زمینی، از دیگر مشکلات مهم مطرح‌شده است. برخی فعالان اقتصادی همچنین از افزایش قابل‌توجه کرایه حمل دریایی و مشکلات پذیرش کامیون‌های ایرانی در مرزها خبر داده‌اند. این شرایط می‌تواند با افزایش زمان و هزینه تأمین، فشار مضاعفی بر سرمایه در گردش و استمرار تولید بنگاه‌ها وارد کند.

ضعف تقاضا، رکود بازار و مشکلات فروش: ضعف تقاضا، کاهش قدرت خرید، رکود بازار، چک‌های برگشتی و تأخیر در وصول مطالبات، همچنان بر فروش و نقدینگی بنگاه‌ها فشار وارد کرده است. نوسانات شدید قیمت‌ها نیز با افزایش نااطمینانی خریداران، موجب به‌تعویق‌افتادن معاملات و دشوارترشدن تصمیم‌گیری برای خرید شده است. در چنین شرایطی، حتی بنگاه‌هایی که از ظرفیت تولید برخوردارند، ممکن است به دلیل محدودیت تقاضا و کمبود نقدینگی نتوانند از ظرفیت خود به‌طور کامل استفاده کنند.

افزایش نرخ ارز و بی‌ثباتی قیمت‌ها: افزایش نرخ ارز و نوسانات شدید قیمت مواد اولیه، هزینه‌های تولید را افزایش داده و امکان قیمت‌گذاری، برنامه‌ریزی و انعقاد قراردادهای بلندمدت را برای بنگاه‌ها دشوار کرده است. برخی فعالان اقتصادی معتقدند فاصله میان قیمت نهاده‌ها در زمان انعقاد قرارداد و زمان اجرای آن، ریسک فعالیت تولیدی را افزایش داده و انگیزه اجرای قراردادها و تداوم همکاری‌های تجاری را کاهش می‌دهد. کاهش نااطمینانی و فراهم‌کردن امکان تعدیل شفاف و قابل پیش‌بینی قراردادها، از جمله راهکارهای قابل بررسی در این زمینه است.

محدودیت نقدینگی و ناکافی‌بودن تسهیلات بانکی: فعالان اقتصادی از کاهش دسترسی به تسهیلات بانکی و متناسب‌نبودن میزان تسهیلات با تورم و افزایش هزینه‌های تولید انتقاد کرده‌اند. به اعتقاد آن‌ها، در شرایط افزایش شدید قیمت‌ها، کاهش قدرت خرید واقعی تسهیلات و دشواری تأمین منابع مالی، توان بنگاه‌ها برای تأمین سرمایه در گردش و خرید مواد اولیه را بیش از پیش محدود می‌کند. ازاین‌رو، تقویت تأمین مالی کوتاه‌مدت و تسهیل دسترسی بنگاه‌های فعال به سرمایه در گردش، به‌ویژه در زنجیره‌های تأمین آسیب‌پذیر، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.

محدودیت انرژی و زیرساخت: قطعی برق و دشواری تأمین سوخت مناسب و ارزان برای ژنراتورها، همچنان از موانع فعالیت تولیدی عنوان شده است. تداوم این محدودیت‌ها، در کنار کمبود مواد اولیه و ضعف تقاضا، می‌تواند ظرفیت عملیاتی صنایع را کاهش دهد، هزینه‌های تولید را افزایش دهد و برنامه‌ریزی بنگاه‌ها را با اختلال مواجه کند. بهبود قابلیت اتکای تأمین انرژی و پیش‌بینی‌پذیرترشدن برنامه‌های محدودیت مصرف، از جمله الزامات حمایت از استمرار تولید است.

رهیافت‌های پیشنهادی: با توجه به مشکلات و چالش‌های یادشده، رهیافت‌های پیشنهادی باید به‌صورت هم‌زمان بر دو سمت عرضه و تقاضا متمرکز باشند. در سمت عرضه، تسهیل تأمین مواد اولیه و تخصیص ارز، کاهش اختلالات حمل‌ونقل، بهبود دسترسی به سرمایه در گردش و افزایش قابلیت اتکای تأمین انرژی ضروری است. در سمت تقاضا نیز تقویت قدرت خرید و تقاضای مؤثر، کاهش نااطمینانی قیمت‌ها و بهبود شرایط فروش و وصول مطالبات بنگاه‌ها اهمیت دارد. اجرای هماهنگ این اقدامات می‌تواند به کاهش فشارهای عملیاتی و مالی بنگاه‌ها، حفظ ظرفیت تولید و بهبود شرایط فعالیت صنعتی کمک کند.

جمع‌بندی کلی

نتایج شامخ مهرماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که اقتصاد ایران همچنان در وضعیت انقباضی قرار دارد و افزایش محدود شاخص کل نتوانسته است نشانه‌ای از تغییر پایدار در وضعیت فعالیت‌های اقتصادی ارائه کند. شامخ کل اقتصاد با ثبت رقم ۴۶/۶، برای نوزدهمین ماه متوالی پایین‌تر از مرز خنثی ۵۰ باقی ماند. کاهش شاخص تولید به ۴۷/۲ و سفارش‌های جدید به ۴۵/۴ نیز نشان می‌دهد که بهبود محدود شاخص اصلی با تقویت فراگیر فعالیت بنگاه‌ها همراه نبوده است.

در سمت تقاضا، کاهش هم‌زمان سفارش‌های جدید و فروش در کل اقتصاد، از استمرار ضعف جریان معاملات حکایت دارد. افزایش قیمت کالاها و خدمات و محدودیت قدرت خرید مشتریان می‌تواند تمایل به خرید را کاهش دهد و بنگاه‌ها را با دشواری بیشتری در جذب سفارش‌های جدید مواجه کند. در سمت عرضه نیز موجودی مواد اولیه همچنان در سطح پایینی قرار دارد و اظهارات فعالان اقتصادی درباره کمبود نهاده‌ها، محدودیت تخصیص ارز و دشواری واردات نشان می‌دهد که مشکلات زنجیره تأمین همچنان پابرجاست.

از سوی دیگر، شاخص قیمت خرید مواد اولیه در سطح بسیار بالای ۹۱/۵ باقی مانده و شاخص قیمت فروش به ۷۵/۴ افزایش یافته است. این وضعیت نشان می‌دهد که فشار هزینه‌ای همچنان ادامه دارد و بخشی از آن به قیمت نهایی کالاها و خدمات منتقل می‌شود. بااین‌حال،

ضعف سفارش‌های جدید و فروش می‌تواند امکان انتقال کامل افزایش هزینه‌ها را محدود کند. در نتیجه، بنگاه‌ها با ترکیبی از افزایش هزینه‌ها، محدودیت نقدینگی و ضعف تقاضا مواجه‌اند.

وضعیت بخش صنعت در مهرماه به‌مراتب نامطلوب‌تر از تصویر کلی اقتصاد بوده است. شامخ صنعت با کاهش ۳/۲ واحدی به ۴۵/۷ رسید و برای دوازدهمین ماه متوالی در محدوده انقباضی باقی ماند. کاهش شاخص تولید به ۴۴/۵، سفارش‌های جدید به ۴۳/۹ و به‌ویژه افت شاخص فروش به ۴۱/۶، از تضعیف محسوس فعالیت صنعتی حکایت دارد. در همین حال، شاخص قیمت خرید مواد اولیه به ۹۴/۳ رسید که بالاترین مقدار ثبت‌شده طی هفت سال گذشته است. بنابراین، صنایع علاوه بر ضعف تقاضا، با فشار شدید هزینه‌ای و محدودیت‌های تأمین نهاده‌ها مواجه‌اند.

در بازار کار نیز اگرچه شاخص استخدام کل اقتصاد به ۴۹/۱ افزایش یافت، همچنان پایین‌تر از مرز خنثی قرار دارد. در بخش صنعت نیز شاخص استخدام به ۴۷/۴ کاهش یافت. این تفاوت نشان می‌دهد که بهبود نسبی شاخص استخدام در سطح کل اقتصاد به بخش صنعت تسری نیافته و بنگاه‌های صنعتی همچنان در جذب نیروی جدید محتاط‌اند.

از منظر انتظارات، شاخص فعالیت اقتصادی کل اقتصاد به ۴۴/۷ کاهش یافت. در بخش صنعت نیز با وجود افزایش شاخص انتظارات تولید به ۴۷/۵، این مؤلفه همچنان در محدوده انقباضی قرار دارد. بنابراین، بهبود نسبی برخی مؤلفه‌ها هنوز نتوانسته است چشم‌انداز کوتاه‌مدت فعالان اقتصادی را به‌طور معناداری تغییر دهد.

در مجموع، تصویر مهرماه را می‌توان با سه ویژگی اصلی تداوم ضعف تقاضا و فروش، محدودیت‌های پایدار زنجیره تأمین و استمرار فشار هزینه‌ای در شرایط انقباض فعالیت اقتصادی توصیف کرد. این وضعیت به‌ویژه در بخش صنعت، به دلیل افت هم‌زمان تولید، سفارش‌های جدید و فروش و همچنین سطح بسیار بالای شاخص قیمت خرید مواد اولیه، آشکارتر است.

ازاین‌رو، سیاست‌های حمایتی در کوتاه‌مدت باید بر رفع گلوگاه‌های تأمین مواد اولیه، تسهیل تخصیص ارز و واردات، تقویت سرمایه در گردش و افزایش پیش‌بینی‌پذیری مقررات اقتصادی و تجاری متمرکز باشند. در کنار این اقدامات، تقویت تقاضای مؤثر و کاهش نااطمینانی قیمت‌ها نیز ضروری است؛ زیرا استمرار ضعف تقاضا در کنار افزایش هزینه‌ها می‌تواند به کاهش بیشتر تولید، محدودشدن اشتغال و تعویق سرمایه‌گذاری منجر شود.

در نهایت، پایش هم‌زمان شاخص‌های سفارش‌های جدید، تولید، فروش، موجودی مواد اولیه، قیمت‌ها و انتظارات می‌تواند به شناسایی زودهنگام ریسک‌های فعالیت بنگاه‌ها کمک کند. به‌ویژه، بررسی ارتباط میان شاخص‌های پیش‌نگر تقاضا و تأمین با تغییرات تولید و فروش، می‌تواند مبنای مناسب‌تری برای ارزیابی اثربخشی سیاست‌های حمایتی و شناسایی نقاط آسیب‌پذیر اقتصاد فراهم آورد.

بنابراین، فعالان اقتصادی از دولت انتظار دارند با تسهیل تأمین مواد اولیه و تخصیص به‌موقع ارز، رفع اختلالات حمل‌ونقل و واردات، تقویت سرمایه در گردش و تأمین پایدار انرژی، موانع سمت عرضه را برطرف کند. هم‌زمان، با کاهش نااطمینانی‌های اقتصادی و ارزی، ثبات‌بخشی به مقررات، تسویه به‌موقع مطالبات پیمانکاران و تقویت قدرت خرید و تقاضای مؤثر، زمینه احیای فروش، تولید و سرمایه‌گذاری بنگاه‌ها را فراهم سازد.

وضعیت شاخص در سطح بین‌الملل

بر اساس شاخص ترکیبی جهانی مدیران خرید (PMI) که با حمایت J.P. Morgan و با گردآوری داده‌های S&P Global تهیه می‌شود، شاخص فعالیت کسب‌وکار جهانی در سپتامبر ۲۰۲۶ با کاهش ۱/۱ واحدی نسبت به ماه سپتامبر، از ۵۴/۳ به ۵۳/۲ رسید و به پایین‌ترین سطح سه‌ماهه اخیر کاهش یافت. با این حال، شاخص برای چهل‌وپنجمین ماه متوالی همچنان بالاتر از مرز ۵۰ قرار داشت که نشان‌دهنده تداوم رشد فعالیت اقتصادی جهان، هرچند با سرعتی کمتر از ماه قبل است. در این ماه، رشد فعالیت اقتصادی در هر دو بخش خدمات و صنعت ادامه داشت، اما از شتاب آن کاسته شد. همچنین، هر شش گروه اصلی مورد بررسی در بخش‌های خدمات و صنعت رشد فعالیت را ثبت کردند.

در سطح کشورها، آمریکا و هند رشد قابل‌توجهی داشتند و چین، منطقه یورو و ژاپن نیز با سرعتی ملایم‌تر به رشد ادامه دادند. در مقابل، فعالیت اقتصادی در فرانسه، استرالیا و کانادا کاهش یافت. تداوم نااطمینانی‌های اقتصادی و کاهش خوش‌بینی بنگاه‌ها نسبت به آینده، از عوامل اصلی کند شدن رشد سفارش‌های جدید و فعالیت اقتصادی در این ماه عنوان شده است. شاخص خوش‌بینی کسب‌وکارها نیز به پایین‌ترین سطح پنج‌ماهه اخیر رسید.

در بخش قیمت‌ها، فشارهای هزینه‌ای و قیمت فروش در سطح جهانی اندکی کاهش یافت و سرعت افزایش قیمت نهاده‌ها و محصولات نسبت به ماه سپتامبر کمتر شد، هرچند روند قیمت‌ها همچنان افزایشی بود و در بخش تولید، شتاب افزایش هزینه نهاده‌ها برخلاف بخش

خدمات بیشتر شد. همچنین، رشد سفارش‌های جدید و اشتغال نسبت به ماه قبل کندتر شد، اما همچنان در محدوده مثبت باقی ماند.

در مجموع، شاخص‌های جهانی PMI در اکتبر ۲۰۲۶ از تداوم رشد اقتصاد جهانی همراه با کاهش نسبی شتاب فعالیت اقتصادی و تعدیل فشارهای قیمتی حکایت دارند. در عین حال، افت خوش‌بینی بنگاه‌ها و تداوم نااطمینانی‌های اقتصادی نشان می‌دهد که چشم‌انداز فعالیت اقتصادی همچنان با احتیاط همراه است. این وضعیت در مقایسه با تداوم شرایط انقباضی شامخ ایران، بر تفاوت شرایط فعالیت بنگاه‌ها در اقتصاد ایران و اقتصاد جهانی تأکید می‌کند.

معرفی طرح شاخص مدیران خرید (شامخ)

از میان شاخص‌های متنوع و گوناگون اقتصادی که توسط کشورها و سازمان‌های بین‌المللی انتشار می‌یابند، شاخص Purchasing Manager's Index (PMI)، که در فارسی به اختصار شامخ نام‌گذاری شده است، یکی از مهم‌ترین شاخص‌های اقتصادی است که مورد پذیرش اکثر کشورهای توسعه‌یافته قرار دارد. درحال حاضر شاخص شامخ برای حدود ۲۹۰۰۰ بنگاه بخش خصوصی در بیش از ۴۰ کشور دنیا محاسبه و منتشر می‌شود. این شاخص که بر اساس پایش پرسشنامه‌ای به دست می‌آید، بینش آنی و تصویر سریعی از شرایط اقتصاد کلان به‌ویژه وضعیت رونق و رکود در بخش‌های صنعت و خدمات ارائه می‌دهد.

در طرح شامخ، از پاسخ‌دهندگان خواسته می‌شود به ۱۲ پرسش مطرح‌شده در قالب سه معیار وضعیت نسبت به ماه پیش (بهتر شده، بدتر شده و یا تغییری نکرده است)، پاسخ دهند. در صورت انتخاب گزینه بیشتر از ماه قبل: عدد ۱، گزینه بدون تغییر: عدد ۰/۵ و گزینه کمتر ازماه قبل: عدد صفر برای آن پرسش ثبت می‌شود. مجموع حاصل‌ضرب درصد پاسخگویان به هریک از گزینه‌ها در عدد همان گزینه، مبین عدد شامخ در آن پرسش است. درنهایت معیار سنجش این شاخص عددی بین ۰ تا ۱۰۰ است. عدد ۰ و ۱۰۰ به ترتیب به معنای آن است که ۱۰۰ درصد پاسخگویان گزینه" بدتر شده است" و"بهتر شده است" را انتخاب نموده‌اند، عدد ۵۰ نشان‌دهنده عدم تغییر وضعیت نسبت به ماه قبل، بالای ۵۰ نشانه بهبود وضعیت نسبت به ماه قبل و زیر ۵۰ به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به ماه قبل است. بر این اساس، چنانچه عدد محاسبه‌شده زیر ۵۰ باشد، اما از عدد محاسبه‌شده ماه قبل بیشتر باشد، نشان می‌دهد که سرعت بدتر شدن وضعیت، کاهش یافته است. در مقابل، چنانچه عدد محاسبه‌شده بالای ۵۰ باشد اما از عدد ماه قبل کمتر باشد، نشان می‌دهد که سرعت بهبود وضعیت در مقایسه با ماه قبل، کاهش یافته است.

۱. مقدار تولید محصولات (پرسش اصلی با ضریب ۲۵%) ۲. میزان سفارشات جدید (پرسش اصلی با ضریب ۳۰%) ۳. سرعت انجام و تحویل سفارش (پرسش اصلی با ضریب ۱۵%) ۴. موجودی مواد اولیه (پرسش اصلی با ضریب ۱۰%) ۵. میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی (پرسش اصلی با ضریب ۲۰%) ۶. قیمت خرید مواد اولیه ۷. موجودی محصول نهایی در انبار ۸. میزان صادرات کالا ۹. قیمت محصولات تولیدشده ۱۰. مصرف حامل‌های انرژی ۱۱. میزان فروش محصولات ۱۲. انتظارات تولید در ماه آینده

PMI در برخی از کشورها در اکتبر ۲۰۲۶



عنوان: طرح شاخص مدیران خرید (شامخ)

تاریخ: مهر ماه ۱۴۰۵ / شماره گزارش: ۹۷ ام / RC-1405-CSM-S1-PM-1266

صاحب انتشار: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، مرکز پژوهش‌ها (مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی و پایش اصل ۴۴)

تهیه و تنظیم: زهرا ناصری و حانیه زیادلو

همکاران: سیدعلی رنجبر، فاطمه بهروزی هما، الهام حسینی شبستری، فاطمه قهرمانی و لیلا قربانپور

ناظران علمی: عیسی منصوری، علاالدین ازوجی و محمدرضا دوست محمدی

تلفن تماس: ۸۵۷۳۳۶۰۰-۰۲۱

ملاحظات: الف- حقوق معنوی اثر متعلق به پدیدآورندگان و حقوق مادی آن، به مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران تعلق دارد و استفاده از آن با ذکر ماخذ بلامانع خواهد بود.

ب- مطالب این گزارش لزوماً بیانگر نظر رسمی مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران نمی‌باشد.

آدرس: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵، کد پستی: ۱۵۸۳۶۴۸۴۹۹